

יש להעיר שחלק מהקטעים שהביאו הראשונים בשם הירושלמי אינם באמת קטעים מירושלמי, אלא ממדרשים, פסיקות ומדרש ילמדנו, ודרכם היתה לכנות גם את מדרשים אלו בשם "ירושלמי" (אמרי בינה (מהר"ץ חיות) סי' ב:), ויתכן שהטעם לזה הוא שהם דומים לירושלמי בסגנון בלשון ובשמות החכמים.

קטעים רבים מהירושלמי שלא היו בנוסח שלפנינו נאספו מהגניזה שבמצרים, ונדפסו בשם "שרידי ירושלמי" (שנת ה'תרס"ט [1909]).

השמטות הצנזורה

כידוע, בדפוס הבעלי שלפנינו חסרים כמה קטעים שעוסקים בגויים ובישו, שנשמטו או שונו ע"י הצנזורה (בחלק מהדפוסים החדשים קטעים אלו הושבו למקומם). בדומה לזה גם מהירושלמי צונזרו כמה קטעים כאלה במשך הדורות.

כבר בכת"י ליידין נשמטו קטעים בודדים ע"י צנזורה (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין הערה 239), ונביא שני מקרים כאלה:

(א) מעשה בתלמיד שהביט בבעלת הבית, שככל הנראה אותו התלמיד הוא ישו (סנהדרין פ"ו ה"ו [כח:]), ועיין מה שכתבנו שם) - כל המעשה הזה חסר כבר בכתב היד, וכן לא נדפס בדפוס ונציה, ונמצא רק בגניזה.

(ב) שני מעשים על רפואות בשמו של ישו (עבודה זרה פ"ב ה"ב [י: יא:], ועיין מה שכתבנו שם) - בכתב היד נכתבו גם המילים "ישו בן פנדירא", מילים אלו נמחקו כבר בכתב היד, ונכתבו שוב בתוך כתב היד ע"י מגיה. וכן בדפוס ונציה הם הובאו, אך בדפוסים מאוחרים יותר (וכן בדפוסים שלפנינו) הם נשמטו שוב.

דפוס ונציה זהה לכת"י ליידין, ולא נשמטו בו קטעים נוספים, משום שבזמנו ובמקומו (איטליה) המגיהים והמדפיסים לא חששו מהגויים (מבוא לתלמוד ירושלמי כת"י ליידין הערה 239).

אמנם בדפוסים המאוחרים יותר נכנסו שיבושים רבים ע"י הצנזורה, ובהם מאות מקרים של המילים "גוי" ו"גויים" שהוחלפו למילה "עכו"ם", מקרים מסוימים שהמילים "עבודה זרה" הוחלפו ל"עכו"ם", וכן המילה "משומד" הוחלפה ל"מומר" (בספר זה השבנו את הגירסא המקורית שלפני שיבושי הצנזורה).

שיבושי הירושלמי מול שיבושי הבעלי

השיבושים שנפלו בירושלמי הם אחד הטעמים לכך שלהרבה דעות במחלוקת התלמודים פוסקים כבעלי ולא כירושלמי (יד מלאכי ח"ב כללי שני התלמודים אות ז, שדי חמד ח"ט כללי הפוסקים סי' ב אות א עמוד 127). אמנם יש אומרים שגם מהבעלי נשמטו מאמרים רבים, ויש מי שחידש שהיה בעלי אפילו לכל ששת סדרי משנה (חומת ירושלים שער ד).

מאידך, הטעויות שבירושלמי נעשו ע"י סופרים בורים, ולכן קל יותר לזהות היכן שיבושו, אך הבעלי נתקן והוגה ע"י חכמים מובהקים וגדולים בתורה, ותיקוניהם דומים לנוסח המקורי, כך שקשה לגלות היכן שינו מהנוסח המקורי (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 582).